

КОЛАБОРАЦІОНІЗМ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

COLLABORATIONISM: CRIMINAL CHARACTERISTIC

Зайнуллін Д.Р., студент IV курсу факультету інтелектуальної власності та права
Київський університет інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»

В статті розглянуто основні наукові підходи до визначення поняття «колабораціонізм», на підставі чого зроблено висновок, що колабораціонізм – це явище, що містить в собі велику сукупність факторів (соціальні, економічні, психологічні), які призводять до того, що громадянин вимушений йти на співпрацю з ворогом в умовах того, що на нього/неї чиниться тиск. На підставі законодавчого визначення поняття «колабораційної діяльності», закріпленого у ст. 111-1 КК України, та ґрунтовного аналізу судової практики визначено особливості об'єктивних та суб'єктивних ознак складу даного кримінального правопорушення. Проаналізовано співвідношення складу діяння «Колабораційна діяльність» зі складом кримінального правопорушення «Державна зрада», передбаченого ст. 111 КК України, на підставі чого зроблено висновок, що хоча обидві ці статті мають тотожний родовий об'єкт і посягають на суверенітет, територіальну цілісність та недоторканність, обороноздатність, державну, економічну чи інформаційну безпеку України, контекстуальною відмінністю між ними є те, що, на відміну від державної зради, колабораційна діяльність може вчинятися лише на тимчасово окупованих територіях. Окрім того, зазначено, що стаття 111-1 «Колабораційна діяльність» має більш складну конструкцію, складається з 8 частин, які розміщені в градації від меншого суспільно небезпечного діяння і до більш тяжкого, а також, кожна з частин передбачає окремий склад кримінального правопорушення.

Враховуючи те, що більшість громадян України, які знаходяться на тимчасово окупованій території, змушені вступати в співпрацю з ворогом задля збереження свого життя чи життя своїх сімей, наголошено на необхідності більш чіткого визначення поняття «добровільно», яке вживається у тексті статті 111-1 КК України, оскільки воно є дуже розмитим. Окрім того, рекомендовано більш чітко визначити на законодавчому рівні поняття участі в збройних формуваннях, можливо, винести даний склад кримінального правопорушення в окрему частину ст. 111-1 КК України. Також варто більш чітко визначити поняття «інші тяжкі наслідки», адже наразі їх розмір визначений тільки в грошовому еквіваленті.

Ключові слова: колабораційна діяльність, державна зрада, колаборант, склад кримінального правопорушення, кримінальна відповідальність, окуповані території.

The article considers the main scientific approaches to the definition of the concept of "collaborationism", on the basis of which it was concluded that collaborationism is a phenomenon that contains a large set of factors (social, economic, psychological) that lead to the fact that a citizen is forced to cooperate with the enemy under pressure. On the basis of the legislative definition of the concept of "collaborative activity" enshrined in Article 111-1 of the Criminal Code of Ukraine, and a thorough analysis of court practice, the peculiarities of the objective and subjective features of the composition of this criminal offense have been determined. The relationship between the composition of the act "Collaborative activity" and the composition of the criminal offense "Treason" provided for in Article 111 of the Criminal Code of Ukraine was analyzed, on the basis of which it was concluded that although both of these articles have the same generic object and encroach on sovereignty, territorial integrity and inviolability, defense capability, state, economic or informational security of Ukraine, the contextual difference between them is that, unlike treason, collaborative activity can only be carried out in temporarily occupied territories. In addition, it is noted that Article 111-1 "Collaborative activity" has a more complex structure, consists of 8 parts, which are placed in a gradation from a less socially dangerous act to a more serious one, and also, each of the parts provides for a separate composition of a criminal offense.

Taking into account the fact that the majority of citizens of Ukraine, who are in the temporarily occupied territory, are forced to cooperate with the enemy in order to save their lives or the lives of their families, the need for a clearer definition of the term "voluntarily", which is used in the text of Article 111-1 of the Criminal Code, is emphasized of Ukraine, as it is very blurred. In addition, it is recommended to more clearly define the concept of participation in armed formations at the legislative level, perhaps to include this component of the criminal offense in a separate part of Article 111-1 of the Criminal Code of Ukraine. It is also worth defining the concept of "other serious consequences" more clearly, because currently their amount is determined only in monetary terms.

Key words: collaborative activity, treason, collaborator, composition of a criminal offense, criminal responsibility, occupied territories.

Вступ. З початком гібридної війни у 2014 році, а пізніше повномасштабного вторгнення російської федерації на території України в 2022 році, постало питання щодо колабораційної діяльності на окупованих територіях нашої держави. Саме тому в березні 2022 року набув чинності Закон України 2108-ІХ від 03.03.2022 року [1], який встановив кримінальну відповідальність за колабораційну діяльність. Відповідно до цього закону, була включена стаття 111-1 «Колабораційна діяльність» до Кримінального кодексу України (далі – КК України) [2]. Після введення в дію вказаної статті вже в перші дні були зареєстровані кримінальні провадження за фактами вчинення даного кримінального правопорушення.

Слід зауважити, що питання про кримінальну відповідальність за колабораційну діяльність постало ще в 2014 році, коли громадяни України на окупованих територіях свідомо йшли на співпрацю з ворогом. Таким чином значно збільшилася кількість кримінальних правопорушень, що посягають на основи національної безпеки України. До повномасштабного вторгнення РФ в 2022 році

за дії, які вчинялися громадянином України на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України інкримінували державну зраду, яка передбачена в статті 111 КК України. Сам склад державної зради складається з трьох форм. Йдеться про те, що громадянин України умисно вчиняє діяння на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України, яке може полягати в трьох формах: 1) перехід на бік ворога в період збройного конфлікту; 2) шпигунство; 3) надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підвивної діяльності проти України [3]. Також до цієї статті вносилися зміни, які розширювали підстави її застосування, тому виникла проблема у відмежуванні складів кримінальних правопорушень передбачених статтями 111 та 111-1 КК України [2]. Натомість, стаття 111-1 «Колабораційна діяльність» має більш складну конструкцію мається на увазі, що дана стаття складається з 8 частин

і вони розміщені в градації від меншого суспільно небезпечного діяння і до вищого, а також, кожна з частин має складну будову. Основною контекстуальною відмінністю можна вважати те, що колабораційні дії вчиняються винною особою вже в умовах здійсненої окупації чи агресії [4, ст. 5]. У зв'язку з цим дослідження особливостей складу кримінального правопорушення «Колабораційна діяльність» та співвідношення його зі складом кримінального правопорушення «Державна зрада» зберігає свою актуальність [5, ст. 4].

Виклад основного матеріалу. Сам термін та поняття «колабораціонізм» бере свій початок з часів Другої світової війни та походить з Франції. Отже, термін «колабораціонізм» (від франц. collaboration – співпраця, співробітництво) – це усвідомлене, добровільне та зумисне співробітництво з ворогом у його інтересах і на шкоду своїй державі та її союзникам, у законодавстві більшості країн кваліфіковано як злочин проти своєї держави [6, ст. 1].

Наразі дана проблема вивчалася Валентиною Шайкан, погляди якої варто проаналізувати. Колабораціонізм для В. Шайкан – це складне, неоднозначне соціально-психологічне та етичне явище-феномен, що виникає унаслідок взаємодії суб'єктів комунікативного процесу, тобто співпраці з ворогом в умовах окупаційного режиму [7, ст. 5]. Під суб'єктами комунікативного процесу варто вважати населення, яке перебуває під окупацією.

На думку О. В. Головкина та І. Р. Сказко, термін «колабораціонізм» – це діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України, яке полягає у виконанні організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських повноважень в незаконно створених органах, установах і підприємствах публічного сектору на території України, яка не контролюється її державною владою [8, ст. 244].

Отже, колабораціонізм – це явище, яке містить в собі велику сукупність факторів (соціальні, економічні, психологічні), які призводять до того, що громадянин вимушений йти на співпрацю з ворогом в умовах того, що на нього/неї чиниться тиск.

Поняття «колаборант» та «колабораційна діяльність» роз'яснило Міністерство юстиції України: «Колаборант – це той, хто співпрацює або очолює органи якоїсь новоствореної квазіреспубліки. Колаборація – це умисна діяльність, коли людина фактично робить все, аби підірвати суверенітет держави і в тому числі – отримати з цього собі якийсь зиск» [9].

Правозахисник Володимир Яворський надав наступне визначення поняттю «колаборант»: «Це ті громадяни, які були на неокупованих територіях і здійснювали якусь діяльність, та ті, які перебувають на окупованих територіях, допомагають росіянам чи підтримують їх» [10].

Отже, колаборант – це громадянин України, який є пособником окупаційного режиму на тимчасово окупованих територіях здійснюючи адміністративно-господарські, інформаційні та політичні функції. До поняття «колаборант» ми більш детально повернемося при розгляді суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого статтею 111-1 ККУ.

Аналіз даної наукової проблеми дає підстави виокремити принаймні три ознаки, притаманні колабораційній діяльності: по-перше, це діяльність осіб (як правило, громадян України), спрямована на співпрацю з державою-агресором на шкоду Україні, по-друге така діяльність має місце бути під час окупації, по-третє, така діяльність може бути як вимушена, так і добровільна [5, ст. 4]. Таким чином, суспільна небезпечність вказаного кримінального правопорушення полягає у посяганні на державну, економічну, інформаційну безпеку, суверенітет та обороноздатність України, іншими словами на національну безпеку

України. Дані поняття визначені в Законі України «Про національну безпеку України» від 6 грудня 1991 року (остання редакція від 31 березня 2023 року) [11], Законі України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 року (остання редакція від 15 квітня 2023 року) [19].

Об'єктом в даному складі кримінального правопорушення виступають основи національної безпеки України. Детальніше дане поняття нам може розтлумачити Закон України «Про національну безпеку України» в статті 1 пункті 9: «Національна безпека України – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз» [11]. Отже, під цим визначенням варто розуміти, що національна безпека України охоплює широкий спектр відносин. Це дуже добре висвітлено в усіх частинах статті 111-1 КК. Окрім основного об'єкту, Василенко Ю.В. виділяє також і обов'язковий безпосередній об'єкт – це життя особи або право власності [5, ст. 4]. Варто зазначити, що в статті 111 КК «Державна зрада» об'єкт злочину той самий, але є дещо конкретизованим, оскільки тут ми бачимо такі поняття як «державна безпека», «економічна безпека», «інформаційна безпека», «обороноздатність держави».

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення має свої особливості в кожній частині ст. 111-1 КК України [2]. В ч. 1 ст. 111-1 КК України виражено дві форми об'єктивної сторони: 1) публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України; 2) публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до незнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України. Як приклад можна навести вирок Бердичівського міськрайонного суду Житомирської області у спрощеному кримінальному провадженні №274/1472/22, стосовно групи осіб, які перебуваючи на території Бердичівського «Кооперативного когоспного ринку», будучи громадянами України, публічно заперечували здійснення збройної агресії російської федерації проти України та публічно закликали до підтримки рішень та дій держави-агресора [12]. Відповідно до Конституції України, стаття 34: «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань». Відповідно до ЗУ «Про національну безпеку України» та частини 3 даної статті в Конституції України, здійснення цих прав може бути обмежене у законі в інтересах національної безпеки тощо [11; 20].

Окрім цього, для кримінально-правової кваліфікації матиме важливе значення місце вчинення кримінального правопорушення та суб'єкт. Розглядаючи ч. 1, ч. 6 можемо дійти до висновку, що місцем вчинення кримінального правопорушення варто вважати не тільки окуповані території, адже цього законодавець чітко не передбачив. Отже, це може бути будь-яка частина України. Суб'єкт в даному кримінальному правопорушенні спеціальний – громадянин України. Склад даного кримінального правопорушення буде формальним, оскільки не передбачає настання обов'язкових шкідливих наслідків таких діянь.

В ч. 2 ст. 111-1 КК України об'єктивною стороною буде виступати добровільне заняття некерівної посади (не пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій) у будь-яких незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у т.ч. в окупаційній адміністрації держави-агресора [2]. При аналізі судової практики Червонозаводського районного суду м. Харків у справі №646/6053/23,

привертає увагу рішення стосовно громадянина України, який маючи злочинний умисел, направлений на зайняття посади, не пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій в «Управлінні Пенсійного фонду Харківської області» № 3 був притягнутий до кримінальної відповідальності, оскільки незаконно обіймав посаду в даному «органі» [13]. Дане кримінальне правопорушення є кримінальним проступком. Для даного правопорушення має значення місце його вчинення, оскільки диспозицією цієї частини передбачено, що це має бути тимчасово окупована територія. Отже, лише сам факт добровільного зайняття громадянином України посади є достатнім для притягнення особи до кримінальної відповідальності, але варто врахувати, що реальне здійснення функцій на зайнятій посаді може отримати окрему кваліфікацію як державна зрада. Суб'єкт в цій частині – спеціальний, тобто громадянин України, який на час скоєння протиправного діяння перебував на тимчасово окупованій території. Окрім цього, суб'єктивною стороною тут виступатиме прямий умисел, оскільки особа усвідомлювала характер небезпечного діяння, передбачала це та бажала настання наслідків.

В ч. 3 ст. 111-1 КК України об'єктивна сторона проявляється у трьох формах: 1) пропаганда у закладах освіти; 2) допомога у встановленні та утвердженні тимчасової окупації, а також уникнення відповідальності за здійснення збройної агресії проти України; 3) впровадження стандартів освіти рф у заклади освіти. Наприклад, відповідно до вироку Дзержинського районного суду м. Харкова у справі № 638/15545/23, громадянка України перебуваючи на тимчасово окупованій території Харківської області в селі Оскіл Харківської області у 2022 році, діючи умисно та свідомо, реалізуючи свій раніше виниклий злочинний умисел, направлений на колабораційну діяльність з країною-агресором – російською федерацією та впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладі освіти, добровільно зайняла посаду в.о. директора у комунальному закладі «Опорна школа, Оскільський ліцей» Оскільської селищної ради Ізюмського району, Харківської області школи при окупаційній владі. В результаті її діяльності як речові докази було вилучено безліч підручників, наприклад підручник з назвою «история россии», у картонній обкладинці білого кольору, на 144 аркушах, видавництво «Просвещение». Дане кримінальне правопорушення є злочином. Суб'єкт – спеціальний, громадянин України. Суб'єктивною стороною тут виступатиме прямий умисел, оскільки особа усвідомлювала характер небезпечного діяння, передбачала його суспільно небезпечні наслідки та бажала їх настання. На думку деяких науковців, дана частина ст. 111-1 КК України може розглядатися як привілейований склад пропаганди війни, якщо має на меті сприяння збройній агресії проти України та здійснюється в закладах освіти [14].

В ч. 4 ст. 111-1 КК України виокремимо дві форми діяння: 1) передача матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, та/або збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора; 2) провадження господарської діяльності з державою-агресором на тимчасово окупованій території. Наприклад, згідно з вироком Комунарського районного суду м. Запоріжжя у справі № 333/2321/23, особа будучи керівником та засновником ТОВ «Енерго-Маркет», яке спеціалізується на провадженні господарської діяльності пов'язаної із оптовою торгівлею твердим, рідким, газоподібним паливом та подібними продуктами проросійськи налаштованою особою, знаходячись на території м. Мелітополь, Запорізької області, який з 25.02.2022 є тимчасово окупованою територією представниками зф держави-агресора рф, діючи умисно, з метою власного збагачення та підтримки окупаційного режиму на території м. Мелітополь, Запорізької

області, усвідомлюючи настання суспільно небезпечних наслідків і бажуючи їх настання, погодився на злочинну пропозицію невстановлених осіб, із числа представників окупаційної адміністрації м. Мелітополь, а також невстановлених представників зф держави-агресора рф «Ворон», «Каспій» та «Алмаз», на провадження господарської діяльності, всупереч вимогам чинного законодавства України, що регламентує порядок здійснення підприємницької діяльності на території суверенної та незалежної України, щодо реалізації на території м. Мелітополь Запорізької області паливно-мастильних матеріалів (бензину та дизельного палива далі за текстом ПММ) на незаконно відібраних представниками зф держави-агресора рф АЗС [15]. Даний приклад свідчить, про що важливе значення для інкримінування даної частини матиме: суб'єктивна сторона – прямий умисел, оскільки особа усвідомлювала характер небезпечного діяння, передбачала та бажала настання наслідків; суб'єкт злочину – він є загальним, але варто зазначити, що «господарську діяльність» здійснює лише «суб'єкт господарювання», а дані поняття вже визначені у Господарському кодексі України. Окрім цього, дане кримінальне правопорушення буде вважатися нетяжким злочином.

Окремо варто розглянути в сукупності ч. 5 та ч. 6 ст. 111-1 КК України, оскільки вони мають схожі риси в об'єктивній стороні. Ч. 5 ст. 111-1 визначає одну з форм діяння наступним чином: «участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території або публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території», а ч. 6 ст. 111-1 визначає об'єктивну сторону так: «організація та проведення заходів політичного характеру, активна участь у таких заходах, здійснення інформаційної діяльності». В примітках зазначено, що у частині шостій цієї статті під заходами політичного характеру розуміються збори, мітинги, походи, демонстрації, конференції тощо. Водночас, диспозиція ч. 5 ст. 111-1 чітко визначає, що має відбутися участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території або публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території. Окремо розглянемо судову практику. У справі № 522/10633/23 Приморського районного суду м. Одеси, громадянин України, уродженець м. Херсон забезпечив проведення незаконного референдуму на тимчасово окупованій території Херсонської області сформовано склад та організовано роботу так званих дільничних виборчих комісій, задіяно керівників підконтрольних комунальних та приватних підприємств, для здійснення агітації та публічних закликів до проведення референдуму [16]. Безпосередньо він надавав вказівки працівникам підприємства разом із ним приймати участь у проведенні незаконного референдуму; перевозив бюлетені, скриньку для голосування, роз'яснював працівникам підприємства суть та мету проведення цього референдуму [16]. У справі № 522/18296/23 Приморського суду міста Одеси, зазначено, що громадянин України маючи досвід журналістської діяльності, перебуваючи з 2019 року у складі Національної спілки журналістів України, яка є національною всеукраїнською творчою спілкою, що об'єднує журналістів та інших працівників засобів масової інформації, які професійно займаються журналістською, публіцистичною діяльністю, він обрав способом сприяння російській федерації, безпосередньо російським телеканалам, у веденні агресивної війни проти України – створення і поширення пропагандистського інформаційного продукту, спрямованого на підтримку держави-агресора – російської федерації – шляхом дискредитації Збройних Сил України, інших сил оборони; демотивації громадян України до військової служби у складі Збройних Сил України, інших Сил обо-

рони, до участі у відсічі та стримуванні збройної агресії російської федерації. Органами досудового розслідування було кваліфіковано за ч. 6 ст. 111-1 як здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором, за відсутності ознак державної зради. Слід зазначити, що під інформаційною діяльністю розуміється створення, одержання, зберігання, використання та поширення відповідної інформації. Відповідно до абзацу третього пункту «б» частини першої статті 1 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», журналіст – це творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для засобів масової інформації, виконує редакційно-посадові службові обов'язки в засобі масової інформації (в штаті або на позаштатних засадах) відповідно до професійних назв посад (роботи) журналіста, які зазначаються в державному класифікаторі професій України [21]. Суб'єктом в ч. 5 ст. 111-1 КК України на відміну від ч. 6 даної статті є спеціальний – громадянин України, в той час як в ч. 6 суб'єкт – загальний, тобто це фізична осудна особа. В обох частинах суб'єктивною стороною виступатиме прямий умисел, оскільки особа усвідомлювала характер небезпечного діяння, передбачала це та бажала настання наслідків. Кваліфікується як тяжкий злочин (ч. 5 ст. 111-1 КК України), особливо тяжкий злочин (ч. 6 ст. 111-1 КК України).

Ч. 7 ст. 111-1 КК України передбачає дві форми діяння, що входять до об'єктивної сторони: 1) це добровільна участь у збройних формуваннях держави-агресора, незаконних збройних формуваннях чи воєнізованих формуваннях створених на тимчасово окупованій території; 2) добровільне зайняття посад в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території. Так, у справі № 646/2309/23 Червонозаводського районного суду м. Харкова про кримінальне правопорушення, яке передбачене ч. 7 ст. 111-1 КК України, біло встановлено, що громадянин України, уроженець с. Виползово, рф під час перебування на території м. Куп'янськ, Харківської області, у період червня 2022 року, виник злочинний умисел, направлений на добровільне зайняття посади у незаконному правоохоронному органі, створеному на тимчасово окупованій території [18]. «Управление внутренних дел» – незаконний правоохоронний орган, створений на тимчасово окупованій території, що фактично розпочав свою діяльність у період червня 2022 року [18]. Суб'єктами будуть: загальний – фізична осудна особа, а також спеціальний – громадянин України. Суб'єктивною стороною виступає прямий умисел, оскільки особа усвідомлювала характер небезпечного діяння, передбачала це та бажала настання наслідків. Кваліфікується як особливо тяжкий злочин. Особливо виникає дискусійне питання з приводу участі в незаконних збройних формуваннях чи збройних формуваннях держави-агресора. Поняття «добровільно» є дуже розмитим та не чітко визначеним, оскільки більшість громадян України, які знаходяться на тимчасово окупованій території, змушені вступати в такі формування задля збереження свого життя чи життя своїх сімей. На мою думку, законодавець має більш чітко визначити поняття участі в таких збройних формуваннях, навіть вивести в окрему частину, адже органам досудового розслідування буде дуже непросто встановити, чи приймала особа участь в таких формуваннях добровільно чи примусово.

Кримінальні правопорушення, передбачені ч. 1–7 ст. 111-1 КК України мають формальний та усичений склад.

Ч. 8 ст. 111-1 КК України є кваліфікованим складом для злочинів, які передбачені ч. 5–8 ст. 111-1 КК України. Таким чином, дана частина цієї статті є диференційним складом до частин 5–7 ст. 111-1 КК України, а законодавча конструкція складається з матеріального складу, який включає в себе настання одного із таких наслідків: загибель людей або настання інших тяжких наслідків. Під іншими тяжкими наслідками варто розуміти шкоду в одну тисячу і більше разів, що перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян. Але законодавець має чітко визначити поняття «інших тяжких наслідків», адже він прирівняв це до грошового еквівалента, що на мою думку, не зовсім є коректним, особливо стосовно випадків, коли особу чи групу осіб було звалтовано чи їм були нанесені тяжкі тілесні ушкодження. Саме для цього потрібно більш чітко визначити поняття «тяжкі наслідки».

Висновки. На мою думку, поняття «колабораціонізм» в юридичній науці розкрито недостатньо. Варто приділити більше уваги даному явищу, адже вивчаючи судову практику, можна дійти висновку, що воно є дуже поширеним на теренах нашої держави, і, на жаль, така тенденція буде тільки збільшуватися, адже дана війна буде тривати ще довго, що матиме негативний вплив на настрій людей, а це в свою чергу зумовить вчинення багатьох кримінальних правопорушень, зокрема і колабораційної діяльності. Слід мати на увазі, що дане явище також було дуже поширеним під час Другої світової війни у Франції, але після війни, вчені перестали приділяти цьому достатню увагу.

Судової практики за 2022–2023 рік накопичилося достатньо, адже ще рік тому було дуже важко кваліфікувати дане кримінальне правопорушення та відмежовувати його від інших через нестачу судової практики.

Слід звернути увагу на те, що дане кримінальне правопорушення є дуже складним за своєю структурою та подібним до деяких інших кримінальних правопорушень, наприклад ст. 111 КК України «Державна зрада», ст. 111-2 КК України «Пособництво держави-агресору» або ст. 436 КК України «Пропаганда війни. Для правильної кваліфікації має значення чітке розмежування даних правопорушень за об'єктивною стороною, оскільки суб'єктивна сторона та суб'єкт в багатьох діяннях співпадають.

Формування диспозицій даної статті також не є досконалим. Це стосується таких понять як «інші тяжкі випадки», «участь в політичних заходах», «добровільна участь в незаконних збройних формуваннях» тощо. Законодавцю варто передбачити та навіть вивести в окрему частину даної статті поняття про «добровільну участь у незаконних збройних формуваннях» тощо, адже, як було зазначено раніше, більшість громадян України, які знаходяться на тимчасово окупованій території змушені під погрозами їхньому життю та здоров'ю вступати в такі формування і вже органам досудового розслідування буде дуже важко визначити чи мала особа умисел на вчинення такого діяння, чи дійсно особа це вчинила задля збереження свого життя та здоров'я. Окрім цього, варто більш чітко визначити поняття «інші тяжкі наслідки», адже наразі він визначений тільки в грошовому еквіваленті, та більш чітко розмежувати ч. 5 та ч. 6 ст. 111-1 КК України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність" від 03.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text>
2. Кримінальний кодекс України (редакція від 28.04.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
3. Антоноук Н., Анісімов Г. Як розмежувати колабораційну діяльність від інших злочинів: роз'яснення суддів (редакція від 27.07.2022). URL: <https://yaizakon.com.ua/yak-rozmezhovuvati-kolaboratsijnju-diyalnist-vid-inshih-zlochiviv-roz-yasnennya-suddiv/>.
4. Кравчук О., Бондаренко М. Колабораційна діяльність: науково-практичний коментар до нової статті 111-1 Кримінального кодексу України. URL: http://lsej.org.ua/3_2022/45.pdf

5. Василенко Ю. Колабораційна діяльність: кримінально-правова характеристика складу кримінального правопорушення. *Часопис Київського інституту інтелектуальної власності та права*, № 2, 2022 р. С. 3–8.
6. Грабовський С. І. Колабораціонізм. Енциклопедія Сучасної України. Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. URL: <https://esu.com.ua/article-4446>.
7. Гончаренко О. Проблеми інституційного визначення терміна «колабораціонізму», його видів та ознак у сучасній вітчизняній історіографії. Військово-історичний меридіан. Електронний науковий фаховий журнал. Вип. 1 (23). Інститут історії України НАН України. К., 2019. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Honcharenko_Oleksii/Problemy_instytutsiinoho_vyznachennia_termina_kolaboratsionizmu_oho_vydiv_ta_oznak.pdf?
8. О.В. Головкін, І. Р. Сказко, Колабораціонізм в Україні: дискусійні аспекти. *Держава і право*: Збірник наукових праць. Серія *Юридичні науки*. Випуск 78 / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2017. 338 с. URL: http://idpnap.org.ua/files/derjava-i-pravo.-yuridichni-nauki.-vipusk-78-_2017_pdf
9. Коломієць В. У Мін'юсті пояснили, хто вважається колаборантом. За матеріалами Судово-юридичної газети. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/238268-u-minyusti-royasnili-khto-vvazhayetsya-kolaborantom>
10. Тягнирядно Л., Яворський В. Усе про колабораціонізм: жителі окупованих територій, покарання й погані рішення» (редакція від 29.07.2022). URL: <https://rubryka.com/article/collaboration/>
11. Закон України «Про національну безпеку» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
12. Вирок Бердичівського міськрайонного суду Житомирської області у спрощеному кримінальному провадженні № 274/1472/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103849145>.
13. Вирок Червонозаводського районного суду м. Харків у справі №646/6053/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114447345>.
14. Кравчук, О. Бондаренко М. Колабораційна діяльність: аналіз нової статті 111-1 КК. ГО «Вектор прав людини». Київ, 2022. URL: <http://hrvector.org/podiyi/22-03-20-mbo>.
15. Вирок Комунарського районного суду м. Запоріжжя у справі № 333/2321/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114174364>.
16. Справа № 522/10633/23 Приморського районного суду м. Одеси. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114354477>.
17. Справа № 522/18296/23 Приморського районного суду м. Одеси. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114083628>.
18. Справа № 646/2309/23 Червонозаводського районного суду м. Харкова. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114316291>
19. Закон України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 року № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>
20. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
21. Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» від 23.09.1997 року № 540/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80#Text>